

почеркознавства, що містить всі необхідні знання інших наук і теорії судової експертизи.

З метою узагальнення проведеного ретельного аналізу можна зробити висновок, що функціональна природа почерку зумовлює використання як фундаментальної бази судового почеркознавства так і положень природних наук, психології і точних наук. Сутність сучасної судово-почеркознавчої експертизи вимагає формування знань про почерк на основі криміналістики, судової експертизи та положень правових, зокрема процесуальних, дисциплін. Як вже було встановлено, подальший розвиток науково-теоретичних положень науки судового почеркознавства необхідний для того, щоб теорія мала можливість продовжувати свою методологічну функцію і слугувати підставою для найбільш ефективного використання знань на практиці в галузі судового почеркознавства з метою вирішення ідентифікаційних, діагностичних та класифікаційних завдань.

Список використаних джерел

1. Свобода Є. Ю., Абрамова В.М., Зарубей В.В. Узагальнення сучасних можливостей та визначення напрямів подальшого удосконалення судовопочеркознавчої експертизи. KELM: НАУКА. EDUCATION. LAW. MANAGEMENT. Lodz : Fundacja «OswiataiNauka Bez Granic PRO FUTURO», 2015. С. 374–383.

2. Бондар М. Є., Ковальчук З.О, Сукманова Т.О. Судово-почеркознавча експертиза: становлення, можливості, перспективи розвитку. Судова експертиза. 2014. № 1. С. 19–29.

3. Меленевська З. С., Свобода Є. Ю., Антонюк П. Є. Причини експертних помилок під час вирішення ідентифікаційних завдань у межах судово-почеркознавчих досліджень. Криміналістичний вісник: наук.-практ. зб. ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. Київ, 2016. № 1 (25). С. 115–121.

Самодін Артем Володимирович,

старший слідчий в особливо важливих справах Головного слідчого управління Національної поліції України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану, складної економічної ситуації в країні та масової міграції мешканців областей через ведення бойових дій, втрати роботи та житла особливої актуальності набула проблематика розслідування шахрайств. Варто констатувати, що у продовж 2022 року збільшилась кількість таких кримінальних правопорушень, вчинених шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. Основною передумовою такого росту вказаного виду злочинів стало використання правопорушниками

скрутного матеріального становища громадян, а також суттєвого розширення ринку он-лайн послуг в останні роки.

Доцільно зауважити й те, що під час воєнного стану з'явилися нові форми шахрайств, які пов'язані із заволодінням грошима або майном громадян під приводом повідомлення місця знаходження зниклих родичів, полонених з метою звільнення їх з полону та повернення додому, встановлення місця знаходження та повернення втраченого майна, тіл загиблих у наслідок бойових дій, надання послуг переміщення осіб, в регіони де відсутні бойові дії, у тому числі закордон, гуманітарною або благодійною допомогою, волонтерством. Переважна кількість облікованих Національною поліцією України кримінальних правопорушень вчиняється з використанням електронно-обчислювальної техніки та інтернет-ресурсів.

Крім цього, частина кримінальних правопорушень досудове розслідування у яких здійснюється та здійснювалось за частинами 2, 3 та 4 статті 190 Кримінального кодексу України (так звані – кваліфіковані шахрайства) сьогодні здебільшого пов'язана з обміном коштів, наданням позики, оформленням кредитів, поверненням боргу, працевлаштуванням, у тому числі закордоном, оформленням документів для виїзду за кордон, допомогою тваринам, додатковим заробітком, допомогою виведення коштів з електронних он-лайн бірж, купівлею або продажем криптовалюти, наданням фіктивних доказок для отримання соціальних субсидій або соціальної допомоги тимчасово переміщеним особам, повідомленням неправдивої інформації про потрапляння родичів, знайомих у ДТП, лікарню або затримання правоохоронними органами, наданням допомоги щодо придбання транспортних засобів, послугами перевезення та евакуації людей або вантажу, продажем пального та деревини, заволодінням майном громадян під приводом тимчасового користування (наприклад, мобільні телефони, велосипеди, електроінструмент), наданням соціальних, будівельних, медичних послуг тощо.

Незважаючи на суттєві досягнення сучасної криміналістики щодо методики розслідування кримінальних правопорушень указаної категорії (наприклад, органи досудового розслідування та оперативні підрозділи Національної поліції України використовують у своїй практичній діяльності методичні рекомендації «Розслідування шахрайств, учинених з використанням електронно-обчислювальної техніки», підготовлені авторським колективом Національної академії внутрішніх справ за участю фахівців-практиків у 2021 році), потребують подальшої наукової розробки з урахуванням сучасної практики розкриття та розслідування шахрайств питання пов'язані зі їх вчиненням на ринку крипто валюти, ввезенням, реєстрацією, продажем та обміном транспортних засобів (за наявності підстав, такі

шахрайства кваліфікуються за статтею 289 Кримінального кодексу України) послугами перевезення, гуманітарною допомогою тощо.

Водночас, до основних практичних проблем, які виникають під час проведення досудового розслідування шахрайств на сьогодні слід відносити:

- тривале та подекуди несвоєчасне виконання операторами мобільного зв'язку та банківськими установами ухвал суду щодо отримання тимчасового доступу до речей та документів;

- перебування окремих учасників кримінального провадження на тимчасово окупованих територіях, або територіях на яких ведуться активні бойові дії, внутрішня міграція населення, у тому числі закордон

- несвоєчасне звернення потерпілих із заявою про кримінальне правопорушення, а в окремих випадках відмова останніх надавати будь-які відомості, які б сприяли швидкому проведенню досудового розслідування (наприклад, «звернувся з метою інформування поліції», «звернувся з проханням перевірити номер телефону з якого, на думку потерпілого, останньому телефонували шахраї» тощо);

- використання шахраями фішингових сайтів, недостатній обсяг інформації, яка отримується від потерпілих щодо номерів телефонів, IP-адрес, веб-ресурсів, якими користувались шахраї, що не дозволяє оперативного встановити точне місце знаходження IP-адреси веб-ресурсу та у подальшому призводить до затягування не лише вирішення питання про підслідність кримінального правопорушення, а й встановлення осіб, які його вчинили;

- обмежена можливість, а подекуди й неможливість виконання доручень в межах міжнародного співробітництва, зокрема щодо проведення тимчасового доступу до акаунтів, якими користуються злочинці та які зареєстровані закордоном.

У свою чергу, віктимна поведінка потерпілих, легковажність та необізнаність населення щодо найбільш розповсюджених способів вчинення шахрайств, досить суттєво впливає на стан та динаміку загального рівня злочинності вказаних кримінальних правопорушень.

Адже у багатьох випадках, потерпілі самостійно надають шахраям відомості про їхні банківські рахунки, відкривають доступ до акаунтів, здійснюють передчасну оплату сумнівних послуг або перераховують кошти недобросовісним продавцям товарів, не звертають увагу на явні ознаки фішингових веб-ресурсів, переходять за сумнівними інтернет-посиланнями, та й загалом нехтують основними правилами кібербезпеки.

Існують й проблеми розслідування шахрайств, які стосуються питань організації ефективної взаємодії окремих підрозділів поліції в контексті належної реалізації сучасних методик розслідування шахрайств, вчинених шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки.